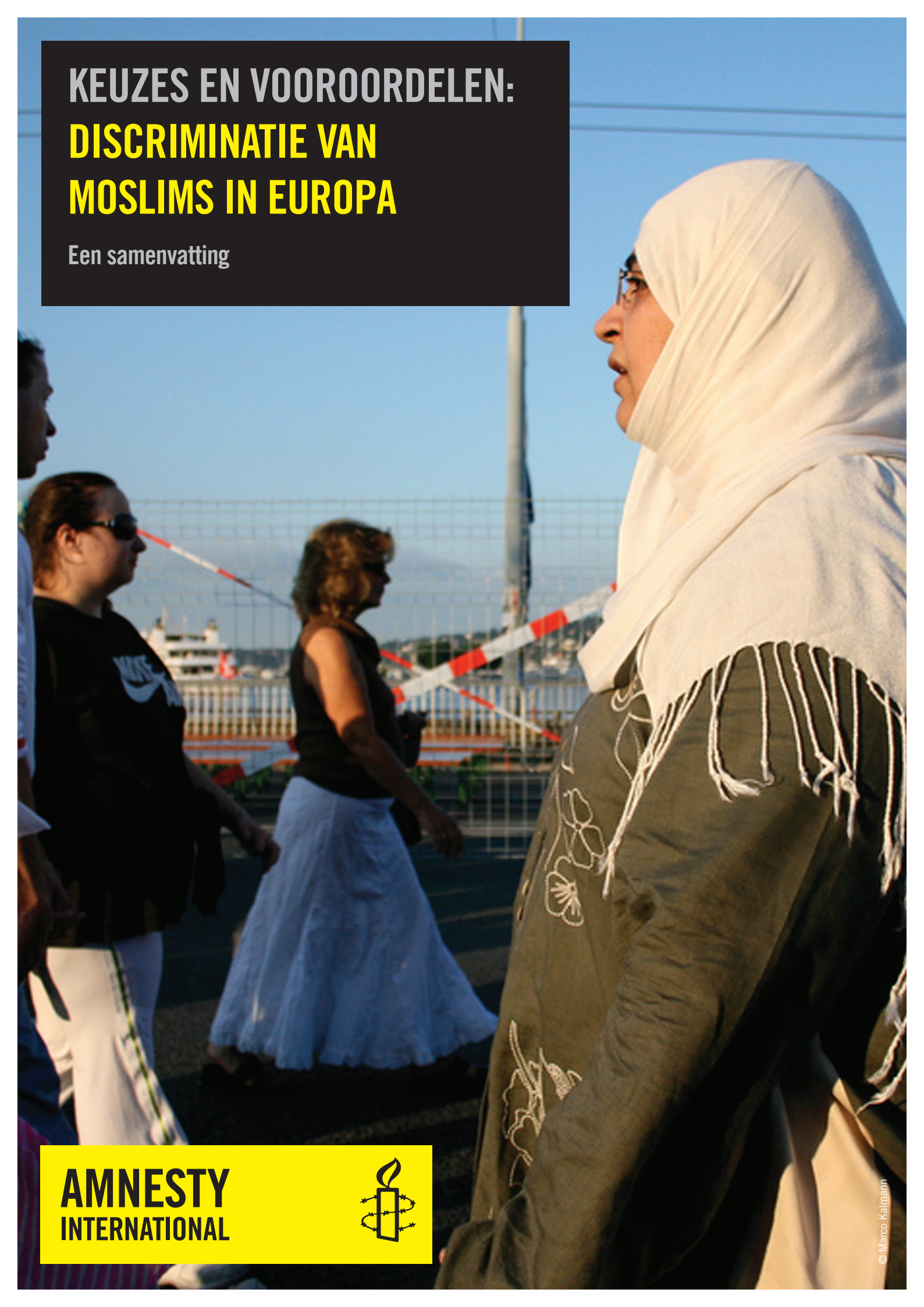

KEUZES EN VOORRODELEN: DISCRIMINATIE VAN MOSLIMS IN EUROPA

Een samenvatting

AMNESTY
INTERNATIONAL

'Pas geleden [...] begon een man tegen me te schreeuwen dat ik dat laken op mijn hoofd moest afdoen. Ik ben opgegroeid in Zwitserland en ik beschouw dit als mijn land. Ik begrijp niet waarom andere burgers denken dat ze het recht hebben om me zo te behandelen.'

P., woonachtig in Zwitserland

Moslims in Europa vormen geen homogene groep. In sommige landen woont de moslimbevolking er al eeuwenlang, bijvoorbeeld in de Russische Federatie, Macedonië of Bosnië-Herzegovina. In andere landen gaat het voornamelijk om moslims met een migratie-achtergrond. In Frankrijk, België en Nederland zijn velen van hen inmiddels staatsburger; in Zwitserland zijn de meeste moslims buitenlandse staatsburgers.

Moslims met een migratie-achtergrond zijn etnisch gezien heel divers. Zo komen de grootste groepen moslims in Frankrijk oorspronkelijk uit Algerije, Marokko, Tunesië en de Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara, terwijl het in België en Nederland

Medewerkers van BKM (Beurger King Muslim) in Clichy-sous-Bois, Parijs. © Reuters/Jacky Naegelen

vooral gaat om mensen met een Marokkaanse of Turkse achtergrond. In het Verenigd Koninkrijk komt het overgrote deel van de moslims uit Bangladesh, Pakistan of India; slechts een kleine minderheid komt uit Noord-Afrika.

De religieuze praktijken en tradities van moslims in Europa zijn al net zo divers. Sommige praktijken die worden gezien als religieus, beschouwen de moslims zelf als culturele of traditionele gebruiken. Zo bleek uit een Zwitsers onderzoek dat de helft van de mensen met een moslimachtergrond die zeiden niet religieus te zijn, zich nog steeds aan de voedselvoorschriften voor moslims houdt, terwijl één op de vier moslims die aangaven heel religieus te zijn, dit niet deed.

De afgelopen tien jaar hebben verschillende politieke partijen in Europa negatieve opvattingen geuit over moslims en hun religieuze en culturele gebruiken. Hoewel het in een democratische maatschappij belangrijk is om kritiek te kunnen uiten op culturele en religieuze gebruiken, hetgeen een vorm van vrijheid van meningsuiting is, is het ook belangrijk om de mensenrechten te erkennen van degenen die zichzelf associëren met een specifieke godsdienst.

Deze samenvatting biedt een overzicht van de gevolgen van discriminatie van moslims in Europa op basis van godsdienst of levensbeschouwing. De samenvatting is gebaseerd op het rapport *Choice and prejudice: Discrimination against Muslims in Europe* (Index: EUR 01/001/2012). Het onderzoek voor dit rapport werd uitgevoerd in België, Frankrijk, Nederland, Spanje en Zwitserland. Hopelijk geven deze voorbeelden inzicht in de gevolgen van dit soort discriminatie voor moslims in Europa.

HET DRAGEN VAN BEPAALDE KLEDING

Het al dan niet dragen van religieuze of culturele symbolen en kleding maakt deel uit van het recht op vrijheid van meningsuiting en op vrijheid van godsdienst of levensbeschouwing. Het recht op vrijheid van godsdienst bestaat uit een positieve component, bijvoorbeeld het recht om godsdienst of levensbeschouwing te uiten door bepaalde kleding of symbolen te dragen, en een negatieve component, namelijk het recht om niet onder druk te worden gezet om bepaalde kleding of symbolen te dragen.

Een individu moet de vrijheid hebben om zelf te bepalen of hij of zij bepaalde symbolen of kleding draagt op basis van persoonlijke religieuze overtuigingen, culturele gebruiken of andere overwegingen. Een verbod op het dragen van dergelijke symbolen of kleding in het openbaar, kan een schending zijn van het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht om godsdienst of levensbeschouwing te uiten. Dit is het geval als de beperkingen niet zijn gebaseerd op een legitiem doel en ze niet passend en noodzakelijk zijn voor het realiseren van dat doel. De rechtmatigheid van dit soort beperkingen moet, net als elke andere beperking van het recht op vrijheid van meningsuiting of de uiting van godsdienst of levensbeschouwing, per geval worden beoordeeld.

Het stereotyperen van culturele en religieuze gebruiken van moslims heeft geleid tot discriminatie van mensen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs wegens het dragen van bepaalde kleding of symbolen die gewoonlijk met de islam worden geassocieerd.

DISCRIMINATIE OP DE ARBEIDSMARKT

In veel Europese landen is de werkloosheid onder moslims hoger dan onder niet-moslims. Het verschil tussen moslimvrouwen en niet-moslimvrouwen is nog groter. In Nederland had bijvoorbeeld in 2006 31 procent van de Turkse vrouwen en 27 procent van de Marokkaanse vrouwen een baan, vergeleken met 56 procent van de Nederlandse vrouwen die niet tot een etnische minderheid behoren.

Deze cijfers zijn het gevolg van een groot aantal verschillende factoren, zoals een lagere opleiding en onvoldoende taalkennis, maar ook discriminatie speelt een rol. In landen als België, Frankrijk, Nederland en Zwitserland worden moslims, en vooral moslimvrouwen, gediscrimineerd op de arbeidsmarkt vanwege het dragen van bepaalde kleding, of van symbolen van hun godsdienst of levensbeschouwing.

Een verbod op het dragen van religieuze en culturele symbolen en kleding is geen discriminatie als er een objectieve en redelijke rechtvaardiging voor is, bijvoorbeeld als de volksgezondheid of de veiligheid in het geding is. Het verbod moet daarnaast ook in verhouding staan tot het beoogde doel. Ter illustratie kan een oordeel dienen van het VN-Comité voor de Rechten van de Mens. Naar aanleiding van de klacht dat de veiligheidsvoorschriften om een helm te dragen een indirecte discriminatie zou betekenen voor sikhs, die volgens hun religieuze traditie een tulband moeten dragen, oordeelde het Comité dat de veiligheid van de werknemers objectief gerechtvaardigd was, en het voorschrift dus passend, en geen schending van het principe van non-discriminatie.

Demonstratie in Genk (België), maart 2011. Zo'n driehonderd Vlaamse moslima's protesteerden tegen het ontslag van een HEMA-medewerkster vanwege haar hoofdoek. © StampMedia/Liesbeth Merckx

Nationale wetgeving in landen als België, Frankrijk en Nederland bevat al een verbod op discriminatie op de werkvloer op basis van godsdienst of levensbeschouwing. Deze wetgeving is in lijn met de Europese Kaderrichtlijn voor gelijke behandeling in arbeid en beroep (2000/78/EG). Volgens deze Kaderrichtlijn wordt afwijkende behandeling op basis van godsdienst of levensbeschouwing beschouwd als discriminatie, tenzij er sprake is van een wezenlijke en bepalende beroepsvereiste. Dit soort voorwaarden moet echter tot een minimum worden beperkt en voortkomen uit de specifieke aard van het beroep en de betrokken werkzaamheden.

HET VERHAAL VAN R., ANTWERPEN (BELGIË)

Na een opleiding toerisme ging R. op zoek naar een stageplaats bij een reisbureau. Bij telefonisch contact kreeg ze meestal positieve reacties, maar tijdens gesprekken met managers werd haar vaak gevraagd of ze bereid was haar hoofddoek (ook wel hidjab genoemd) af te doen. Ze kreeg te horen: 'We kunnen je niet aannemen voor een functie waarin je contact hebt met klanten, want we willen geen klanten verliezen.' Soms werd haar verteld dat collega's zich niet op hun gemak voelden in aanwezigheid van een vrouw met een hoofddoek. R. benaderde meer dan veertig reisbureaus. Vaak werd haar onomwonden verteld dat hoofddoeken niet werden geaccepteerd. R. kreeg van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) het advies om te solliciteren naar administratieve functies waarin ze geen direct contact met klanten had.

HET VERHAAL VAN AMEL, PARIJS (FRANKRIJK)

Amel is een maatschappelijk werkster met een aantal jaren ervaring. Twee jaar geleden besloot ze een hoofddoek te gaan dragen en sindsdien heeft ze problemen om een baan te vinden. Ze solliciteerde naar verschillende functies bij non-profitorganisaties. Tijdens de sollicitatiegesprekken kreeg ze steeds weer vragen over haar religieuze gebruiken. Aan het einde van de sollicitatieprocedure bij een organisatie die vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld steunt, werd haar onomwonden verteld dat haar profiel paste bij de eisen, maar dat ze haar hoofddoek zou moeten afdoen. Toen ze om een nadere toelichting vroeg, was het antwoord: 'We moeten neutraliteit garanderen. Hoe zou jij een moslimvrouw die slachtoffer is van huiselijk geweld, ervan kunnen overtuigen haar hoofddoek af te doen om een baan te vinden en financieel onafhankelijk te worden?'

Amnesty International is bezorgd over het feit dat wetgeving tegen discriminatie op de arbeidsmarkt in België, Frankrijk en Nederland niet juist wordt toegepast. Met name vrouwen die religieuze en culturele symbolen en kleding dragen, wordt vaak een baan geweigerd omdat hun uiterlijk 'niet prettig voor klanten' zou zijn of 'het bedrijfsimago niet vertegenwoordigt' of 'het principe van neutraliteit ondermijnt'. Deze redenen kunnen niet worden opgevat als wezenlijke en bepalende beroepsvereisten volgens de Europese Kaderrichtlijn (2000/78/EG): ze zijn te algemeen en van toepassing op allerlei functies.

Zwitserland biedt een andere context. Als gevolg van onvoldoende wetgeving tegen discriminatie, een gebrek aan een duidelijke definitie van directe en indirecte discriminatie, en onvoldoende effectieve preventieve maatregelen, hebben slachtoffers van discriminatie weinig kans op genoegdoening.

HET ONTSLAG VAN AHMED (ZWITSERLAND)

Ahmed is een Zwitsers staatsburger. Hij komt oorspronkelijk uit Noord-Afrika. Hij werkte vijftien jaar voor dezelfde instelling. 'Ik ben een moslim die zijn geloof discreet uitoefent. Ik heb nooit om speciaal verlof gevraagd om moslimfeestdagen te vieren, ik heb nooit op mijn werk gebeden. Soms heb ik uitnodigingen van collega's afgeslagen voor feestjes in gelegenheden waar alcohol werd geschonken. Na een tijdje merkte ik dat mijn collega's wantrouwig en afstandelijk werden. Toen er een nieuwe collega bij het team kwam, werd het erger. Zij was openlijk anti-Arabisch en anti-moslim.' Toen Ahmed zijn baard iets liet groeien, leverde dit hem vijandige opmerkingen van collega's op, zoals 'Je bent eng' en 'Je lijkt op Bin Laden'.

In 2010 werd hij zonder opgaaf van redenen ontslagen. De directeur bood wel aan om hem eventueel een referentie te geven voor een andere baan. Een paar maanden later ontving Ahmed een brief waarin werd erkend dat hij het goed had kunnen vinden met zijn collega's. Het jaar voordat hij werd ontslagen had hij een salarisverhoging gekregen, en een paar maanden eerder had hij een bonus ontvangen. Volgens Ahmed is hij ontslagen vanwege zijn etniciteit en religie.

DISCRIMINATIE IN HET ONDERWIJS

De afgelopen tien jaar is het leerlingen op scholen in verschillende landen verboden om een hoofddoek of andere religieuze of traditionele kleding te dragen, onder andere in Spanje, Frankrijk, België, Zwitserland, Nederland en Turkije. De regels variëren per land: in Frankrijk mogen leerlingen op geen enkele openbare school opvallende religieuze symbolen dragen, terwijl in Nederland en Spanje op individuele scholen beperkingen kunnen gelden.

Het recht van leerlingen om religieuze symbolen te dragen op school, zou het uitgangspunt moeten zijn. Elke beperking van dit recht moet per geval worden beoordeeld. Er moet een rechtmatig doel aan ten grondslag liggen – zoals veiligheid, handhaving van de orde, gezondheid of ethiek, of de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden van anderen – en de beperking moet passend en noodzakelijk zijn voor het realiseren van dat doel.

De verantwoordelijkheid voor het rechtvaardigen van een beperking van de vrijheid om godsdienst of levensbeschouwing te uiten, ligt bij de staat. Een verbod op het dragen van religieuze symbolen dat is gebaseerd op speculatie of veronderstellingen in plaats van op aantoonbare feiten, komt neer op een schending van de religieuze vrijheid van het individu.

Voor wat betreft geloofsuiting door kinderen, stelt het VN-Kinderrechtenverdrag dat bij alle maatregelen waarbij kinderen betrokken zijn, het belang van het kind voorop moet staan. Dit principe kan alleen worden gerespecteerd als beperkingen op het dragen van religieuze en culturele symbolen en kleding worden ingesteld na uitgebreid overleg met ouders en leerlingen. Ook moeten alternatieven om hetzelfde doel te bereiken worden overwogen.

Studenten hebben pauze op hun school in Melilla, een Spaanse enclave in Noord-Afrika. © Reuters/Rafael Marchante

ALGEHELE VERBODEN EN HUN RECHTVAARDIGING

In Vlaanderen (België) is in september 2009 een algeheel verbod op het dragen van religieuze, politieke en filosofische symbolen in het Gemeenschapsonderwijs geïntroduceerd. Een aantal leerlingen voor wie het verbod gevolgen had, spande een procedure aan bij de Raad van State. In februari 2012 was nog geen uitspraak gedaan in deze zaak. In Frankrijk geldt sinds 2004 een algeheel verbod op het dragen van opvallende religieuze symbolen op openbare scholen. Deze verboden discrimineren moslimleerlingen in het uitoefenen van hun recht op vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing.

De algehele verboden in deze twee landen werden ingesteld na discussies over moslimmeisjes die een hoofddoek droegen. Uit een Frans implementatierapport uit 2005 bleek dat het verbod onevenredig grote gevolgen had voor moslimleerlingen, hoewel het verbod ook gevolgen had voor sikh-leerlingen die een tulband droegen. In Vlaanderen zijn geen cijfers of gegevens bekend over de mogelijke gevolgen van een dergelijk verbod voor leerlingen uit religieuze minderheden.

Deze verboden worden soms gerechtvaardigd door te wijzen op de behoefte om dwang door ouders of seksistische intimidatie van meisjes die geen hoofddoek dragen, tegen te gaan. Ook al was er in sommige gevallen sprake van dwang door ouders, dan is het niet duidelijk of dit probleem voldoende wordt aangepakt met deze maatregel, gezien het feit dat er geen verdere maatregelen zijn genomen tegen druk en dwang op kinderen buiten schooltijd. In elk geval zou een dergelijk algeheel verbod ook in strijd zijn met de rechten van leerlingen die dit soort kleding willen dragen zonder dat er sprake is van dwang. De

beperkingen op het dragen van religieuze en culturele symbolen en kleding op individuele scholen kan gerechtvaardigd zijn om seksistische intimidatie tegen te gaan van meisjes die geen hoofddoek dragen, op het moment dat dit probleem zich voordoet. Het is echter onwaarschijnlijk dat een algeheel verbod passend en noodzakelijk is, vooral als het ertoe leidt dat meisjes de school verlaten.

De autoriteiten in Frankrijk verwijzen verder naar de behoefte om het principe van secularisme in het onderwijs te handhaven. Amnesty International stelt dat, volgens internationale mensenrechten, secularisme op zich geen legitiem doel is om het recht op vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst of levensbeschouwing te beperken.

In Spanje en Nederland hebben individuele scholen het dragen van religieuze en culturele symbolen beperkt. In sommige gevallen waren er bedenkingen over de noodzaak en de proportionaliteit van de beperkingen, en over de vraag of dit in het belang van het kind was.

© AI/Maria Margarida Gaspar

In Spanje werd bijvoorbeeld een 16-jarige moslimleerlinge geweerd uit haar lessen op een openbare middelbare school in Pozuelo de Alarcon in Madrid omdat ze een hoofddoek droeg. In Nederland verbood een katholieke school in Volendam het dragen van een hoofddoek, met als gevolg dat een moslimleerlinge uit de lessen werd geweerd. De school stelde dat het doel van de maatregel was om de katholieke grondbeginselen van de school te beschermen. Amnesty International maakt zich echter zorgen dat het verbod niet passend en noodzakelijk is voor deze doelstelling. In beide gevallen hadden de leerlingen geen andere keuze dan naar een andere school te gaan, waar ze wel een hoofddoek mochten dragen.

In sommige gevallen kunnen bepaalde beperkingen gerechtvaardigd zijn, afhankelijk van de leeftijd en volwassenheid van de kinderen, de sociale en educatieve context, de noodzaak om hen te beschermen tegen druk en dwang binnen en buiten de schoolomgeving, en de beschikbare alternatieven om onderwijs te volgen. Het is echter moeilijker om dit soort beperkingen te rechtvaardigen voor volwassen leerlingen.

VOLWASSEN LEERLINGEN EN OUDERS EN BEPERKINGEN OP HET DRAGEN VAN RELIGIEUZE SYMBOLEN

De Francisco Ferrer-school is een instituut voor hoger onderwijs en valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente Brussel (België). Volgens een intern gemeentelijk reglement is het studenten verboden om symbolen of kleding te dragen die staan voor religieuze, politieke of filosofische meningen of identiteit. A. deelde haar ervaringen met de strikte interpretatie van die bepaling met Amnesty International: 'Ik wist dat de studenten geen religieuze symbolen mochten dragen. Ik ging er ooit heen met een vriendin die daar studeerde en haar examenresultaten wilde ophalen. Hoewel ik duidelijk maakte dat ik geen studente was, kreeg ik van het personeel te horen dat ik het schoolgebouw moest verlaten omdat ik een hoofddoek droeg, iets wat verboden was onder de bepaling.'

In juni 2011 werd F., die in Frankrijk woont, door de lerares van haar zoon gevraagd om haar hoofddoek af te doen als ze mee zou gaan met het schoolreisje dat aan het einde van de maand was gepland. Toen F. aangaf dat ze dit niet wilde, zei de lerares dat ze niet mee mocht op het schoolreisje. F. nam contact op met een organisatie die zich inzet tegen racisme, die vervolgens contact opnam met het hoofd van de school. De volgende dag zei de lerares tegen F. dat ze niet mee kon op het schoolreisje omdat er geen plaats meer was. Daarna vroeg de lerares aan F. waarom ze de hoofddoek droeg en zei dat zij vond dat het een symbool van sekse-ongelijkheid is.

BEPERKINGEN OP GEBEDSPLAATSEN VOOR MOSLIMS

Het recht om gebedsplaatsen te creëren maakt deel uit van het recht op vrijheid van godsdienst. Soms worden door politieke partijen of door de publieke opinie bevooroordeelde en stereotype opvattingen over moskeeën geuit, bijvoorbeeld bij protesten tegen de opening van nieuwe gebedsplaatsen voor moslims.

In Zwitserland bevat de Grondwet momenteel een verbod op het bouwen van minaretten, het resultaat van een referendum dat op 29 november 2009 werd gehouden en waarin 57,5 procent van de stemmers zijn steun voor dit verbod uitsprak. Het volksinitiatief dat tot dit referendum leidde werd gestart door de Zwitserse Volkspartij en de Federaal-Democratische Unie.

Volgens de Coördinatie Islamitische Organisaties in Zwitserland zijn er ongeveer driehonderd moslimorganisaties en tweehonderd islamitische centra in het land. De meeste zijn gevestigd in kleine gebouwen die aan moslimorganisaties worden verhuurd. In het hele land zijn er twee speciaal gebouwde moskeeën (in Genève en Zürich) en vier minaretten (Genève, Zürich, Winterthur en Wangen bei Olten). Toch vonden de voorstanders van het initiatief dat er een verbod moest komen om 'de islamisering van het land een halt toe te roepen'.

De regering van Zwitserland erkende voorafgaand aan het referendum dat een verbod op het bouwen van minaretten in strijd zou kunnen zijn met internationale mensenrechtenstandaarden tegen discriminatie. Het Zwitserse parlement adviseerde om tegen het verbod te stemmen, maar kon het volksinitiatief niet ongeldig verklaren. Dit was alleen mogelijk geweest als het initiatief in strijd zou zijn met dwingend internationaal

gewoonterecht, en dat was niet het geval. Begin 2012 was er nog steeds een debat gaande over hoe de procedure voor een volksinitiatief kon worden hervormd.

In Catalonië, Spanje, is er een aantoonbaar gebrek aan gebedsplaatsen voor moslims en zijn er geen speciaal gebouwde moskeeën in de regio. In maart 2010 waren er ongeveer 195 gebedsplaatsen voor moslims in Catalonië. Het ging hier meestal om kleine, bescheiden gebedsruimten, vaak op de begane grond van een voormalig kantoorgebouw dat aan een moslimorganisatie was verhuurd.

In steden als Barcelona, Badalona, Lleida en elders in Catalonië moeten moslims buiten bidden, omdat de bestaande gebedsruimten te klein zijn. Een aantal politieke partijen heeft het verzoek van moslimorganisaties om een nieuwe moskee te openen afgeschilderd als niet verenigbaar met respect voor de Catalaanse tradities en cultuur.

Een campagneposter van de Zwitserse Volkspartij. De campagne resulteerde in 2009 in een verbod op het bouwen van nieuwe minaretten op moskeeën. In het hele land hebben slechts vier moskeeën een minaret. © RYTC

Muslims bidden buiten in Badalona, Catalonië (Spanje). Muslims bidden vaak buiten, omdat de bestaande gebedsruimten te klein zijn. ©AI

SANTS, BARCELONA (SPANJE)

In verschillende wijken in Barcelona zijn in totaal zeventien kleine gebedsruimten voor moslims gevestigd. In de wijken St. Marti, Raval en Sants zijn de gebedsruimten altijd overvol. Het Gemeentelijk Bureau voor Religieuze Zaken zei tegen Amnesty International dat de weerstand onder de bevolking tegen de bouw of uitbreiding van gebedsplaatsen voor moslims vaak is gebaseerd op vooroordelen en stereotypen.

De gebedsruimte in Sants is één van de oudste in Barcelona. Elke vrijdag verzamelen zich tussen zeshonderd en duizend gelovigen in deze ruimte, die een oppervlakte van 70-75m² heeft. Het gevolg is dat veel gelovigen buiten moeten bidden, op de straat naast de moskee. Het Islamitisch Cultureel Centrum van Sants, dat de ruimte huurt, zei tegen Amnesty International dat er gesprekken met de gemeente zijn geweest over een grotere ruimte. Er is echter geen oplossing gevonden.

In Catalonië zijn tussen 1990 en 2008 ten minste veertig geschillen ontstaan tussen moslimorganisaties, omwonenden en gemeentelijke autoriteiten over de vestiging van gebedsplaatsen voor moslims, of zelfs over een poging om een gebedsplaats te creëren. In sommige gevallen werden deze protesten gesteund door politieke partijen met een anti-islamitische agenda, zoals het Platform voor Catalonië (PxC). Het resultaat was dat gemeenten soms geen toestemming verleenden om nieuwe gebedsplaatsen voor moslims te creëren.

Overheden moeten garanderen dat religieuze groeperingen afdoende mogelijkheden hebben om gebedsplaatsen in te richten. Als dit niet direct mogelijk is, moet de overheid beleid ontwikkelen met als doel het voorkomen van controversen en spanningen tussen religieuze organisaties en andere groeperingen

in de maatschappij. Wanneer autoriteiten plaatselijke stedenbouwkundige plannen ontwikkelen of aanpassen, moeten ze hierbij een zinvolle discussie aangaan met religieuze en andere lokale groeperingen om hun behoeften te peilen. Bij het opstellen van dit soort plannen moeten de autoriteiten ervoor zorgen dat er ruimte is om, indien nodig, nieuwe gebedsplaatsen te bouwen, net zoals er ruimte wordt gemaakt voor andere voorzieningen waaraan de gemeenschap behoefte heeft.

Gebedsplaatsen moeten, indien van toepassing, voldoen aan technische eisen van de overheid met betrekking tot veiligheid, op voorwaarde dat deze eisen passend en noodzakelijk zijn. Als de voorgestelde gebedsplaats voor moslims aan alle eisen voldoet, mogen de autoriteiten geen toestemming weigeren enkel en alleen omdat sommige omwonenden misschien liever geen moskee in hun buurt hebben.

WETTELIJK 'BOERKAVERBOD'

De afgelopen jaren is in verschillende Europese landen, waaronder België, Bosnië-Herzegovina, Denemarken, Frankrijk, Italië, Nederland, Oostenrijk, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland, gesproken over de mogelijkheden om 'boerka's' (volledige gezichtssluiers) te verbieden. In Frankrijk en België is een algeheel verbod geïntroduceerd dat, met een paar uitzonderingen, geldt voor alle publieke ruimten. In februari 2012 legde de Nederlandse regering een wet voor een vergelijkbaar verbod voor aan het Nederlands parlement.

Een aantal duidelijk gedefinieerde beperkingen op het dragen van gezichtssluiers zijn gerechtvaardigd: bijvoorbeeld wanneer het gezicht moet worden getoond op bepaalde locaties met een aantoonbaar hoog

risico, of bij identiteitscontroles. In landen als België, Frankrijk, Nederland en Spanje hebben wetshandhavers volgens de nationale wetgeving al de mogelijkheid om identiteitscontroles uit te voeren als er een gegronde reden is om te geloven dat een individu een bedreiging vormt voor de openbare veiligheid. Maar als er geen aantoonbaar verband is tussen een bedreiging van de openbare veiligheid en het dragen van een gezichtssluier, dan kan een verbod daarop in strijd zijn met het recht op vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst of levensbeschouwing.

Een van de argumenten voor een algeheel 'boerkaverbod' is de noodzaak om gendergelijkheid te garanderen en vrouwen te beschermen tegen het onder druk of dwang dragen van een gezichtssluier.

Foto gemaakt in het kader van Amnesty's fotocampagne tegen discriminatie in Europa. Wetgeving in België verbiedt het bedekken van het gezicht in het openbaar. ©AI/Ana Quelhas

Overheden zijn verplicht om gendergelijkheid te bevorderen en te garanderen dat elk individu in alle vrijheid zijn of haar recht op vrijheid van meningsuiting en andere mensenrechten, zoals het recht op werk, onderwijs en vrijheid van beweging, kan uitoefenen. Overheden moeten daarom maatregelen nemen om vrouwen te beschermen tegen druk of dwang om tegen hun wil een gezichtssluier te dragen. Wanneer er geweld wordt gebruikt of er met geweld wordt gedreigd om een vrouw te dwingen bepaalde kleding te dragen, heeft de overheid de plicht om in elk individueel geval in te grijpen via het familie- of strafrechtstelsel. Overheden moeten alle vormen van geweld tegen vrouwen aanpakken: door het aannemen van alomvattende wetgeving, door het stimuleren van initiatieven die leiden tot meer bewustwording en die vrouwen informeren over hun rechten, en door procedures in te stellen voor genoegdoening.

De autoriteiten in België, Nederland, Spanje en Zwitserland waar Amnesty International mee sprak konden echter geen gegevens overleggen over het totaal aantal vrouwen in hun land, regio of stad dat een gezichtssluier draagt, of over de vraag in welke mate dit gedwongen gebeurt.

Vrouwen uit etnische en religieuze minderheden ervaren verschillende vormen van ongelijkheid in Europa. Deze ongelijkheid moet breed worden aangepakt. Amnesty International maakt zich zorgen over het feit dat overheden zich de afgelopen jaren te veel hebben geconcentreerd op het dragen van gezichtssluiers, alsof deze gewoonte de meest wijdverbreide en opvallende vorm van ongelijkheid is die vrouwen in Europa ervaren.

CONCLUSIE

Amnesty International is bezorgd dat antidiscriminatiewetgeving niet effectief wordt uitgevoerd. Moslims worden op de arbeidsmarkt gediscrimineerd, zelfs in landen waar het verboden is om mensen te discrimineren op basis van godsdienst of levensbeschouwing. Moslimvrouwen krijgen geen baan alleen omdat ze uiting geven aan hun religieuze, culturele of traditionele achtergrond door kleding te dragen die door de meeste mensen wordt geassocieerd met de islam. In het onderwijs hebben beperkingen op het dragen van religieuze en culturele symbolen en kleding ertoe geleid dat moslimleerlingen uit lessen zijn geweerd. Moslims zijn soms bekritiseerd of hebben niet de mogelijkheid gekregen om een gebedsruimte te creëren enkel en alleen omdat omwonenden dit niet wilden.

Amnesty International roept Europese instellingen en regeringen op om discriminatie van moslims dringend aan te pakken door effectieve wetgeving, beleid en andere maatregelen te ontwikkelen en door te voeren.

*Meisjes spelen basketbal tijdens een internationaal festival in Qatar.
© Elisa Angioletti/Indira Riadi*

AANBEVELINGEN

Amnesty International doet de volgende aanbevelingen om discriminatie van moslims op de arbeidsmarkt te beëindigen:

- Overheden moeten ervoor zorgen dat particuliere werkgevers geen verbod op religieuze en culturele symbolen en kleding instellen alleen om een concept van neutraliteit af te dwingen, een specifiek bedrijfsimago te promoten of hun klanten tegemoet te komen.
- De Europese Commissie moet ervoor zorgen dat de Europese Kaderrichtlijn (2000/78/EG) wordt uitgevoerd in overeenstemming met internationale normen op het gebied van antidiscriminatie. Er moet met name een strikte interpretatie komen van 'wezenlijke en bepalende beroepsvereisten'.
- De Europese Commissie moet de effecten van discriminatie van vrouwen uit etnische en religieuze minderheden op het gebied van werkgelegenheid blijven volgen, en voorstellen ontwikkelen om de meervoudige discriminatie die deze vrouwen kan treffen, tegen te gaan.

Amnesty International doet de volgende aanbevelingen om te garanderen dat leerlingen en studenten hun recht op vrijheid van meningsuiting en godsdienst zonder discriminatie kunnen uitoefenen:

- Regeringen mogen geen algeheel verbod op het dragen van religieuze en culturele symbolen en kleding instellen in het onderwijs.
- Regeringen moeten ervoor zorgen dat elke individuele school die een beperking instelt op het dragen van religieuze en culturele symbolen en kleding, dit alleen doet voor doeleinden die in overeenstemming zijn met geaccepteerde internationale mensenrechtennormen, en alleen als de beperking passend en noodzakelijk is voor het realiseren van deze doeleinden.
- De Raad van de Europese Unie moet het voorstel

aannemen voor een nieuwe Kaderrichtlijn voor gelijke behandeling die EU-brede bescherming biedt tegen discriminatie op basis van religie of geloof in verschillende sectoren, waaronder het onderwijs.

Amnesty International doet de volgende aanbevelingen om het recht van moslims op toereikende gebedsruimten te garanderen:

- Autoriteiten moeten bij het ontwikkelen of aanpassen van stedenbouwkundige plannen een zinvolle discussie aangaan met religieuze en andere lokale groeperingen om hun behoeften te peilen. Bij het opstellen van dit soort plannen moeten de autoriteiten ervoor zorgen dat er ruimte is om, indien nodig, nieuwe gebedsplaatsen te bouwen.
- De autoriteiten mogen geen toestemming weigeren om een nieuwe gebedsplaats te creëren enkel en alleen omdat sommige omwonenden dit liever niet hebben.
- De autoriteiten moeten bewustzijn creëren over het inrichten van gebedsruimten als belangrijke component van het recht op vrijheid van godsdienst of levensbeschouwing, en bestaande vooroordelen over moskeeën bestrijden.

Amnesty International doet de volgende aanbeveling met betrekking tot volledige gezichtssluiers:

- Regeringen mogen geen algeheel verbod instellen en moeten ervoor zorgen dat eventuele beperkingen passend en noodzakelijk zijn met het oog op een legitiem doel dat is erkend volgens internationale mensenrechtennormen.

Voor meer informatie: *Choice and prejudice: Discrimination against Muslims in Europe* (EUR 01/001/2012)

Zie www.amnesty.nl/discriminatie

**AMNESTY INTERNATIONAL STREEFT NAAR
EEN WERELD WAARIN IEDEREEN ALLE
RECHTEN GENIET DIE ZIJN VASTGELEGD IN DE
UNIVERSELE VERKLARING VAN DE RECHTEN
VAN DE MENS EN ANDERE INTERNATIONALE
MENSENRECHTENDOCUMENTEN. AMNESTY
DOET ONDERZOEK EN VOERT ACTIE GERICHT OP
HET TEGENGAAN EN STOPPEN VAN ERNSTIGE
SCHENDINGEN VAN AL DEZE RECHTEN.**

AMNESTY INTERNATIONAL NEDERLAND

Postbus 1968

1000 BZ Amsterdam

Nederland

T +31 (0)20 626 44 36

E amnesty@amnesty.nl

I www.amnesty.nl

AMNESTY INTERNATIONAL VLAANDEREN

Kerkstraat 156

2060 Antwerpen

België

T +32 (0)3 271 16 16

E amnesty@aivl.be

I www.amnesty.be

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

